

Nr 78.

Ankom till riksdagens kansli den 26 april 1929 kl. 2 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition
angående åtgärd för främjande av sparsamhet bland
skolungdomen jämte i ämnet väckta motioner.*

(4:e avd.)

I en till riksdagen den 15 februari 1929 avlåten proposition, nr 125, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under åberopande av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att generalpoststyrelsen för främjande av sparsamhet må, intill ett belopp av 50,000 kronor och i övrigt i den omfattning Kungl. Maj:t bestämmer, av postmedel till skolungdom i riket utdela mindre penningbelopp insatta å motböcker med postsparbanken, dock högst två kronor å varje bok.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I förevarande ämne hava inom riksdagen väckts vissa motioner.

Sålunda har redan före avlåtandet av ifrågakvarande proposition i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 71, av herr *K. A. W. Björck* m. fl. och den andra inom andra kammaren, nr 212, av herr *A. Olsson* i Mora m. fl., hemställts, att riksdagen må medgiva, att generalpoststyrelsen för främjande av sparsamhet må, intill ett belopp av 50,000 kronor och i övrigt i den omfattning, Kungl. Maj:t bestämmer, av postmedel till skolungdom i riket utdela mindre penningbelopp insatta å motböcker med postsparbanken, dock högst två kronor å varje bok.

Sedermera hava i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 255, av herr *Björck* m. fl. och den andra inom andra kammaren, nr 393, av herr *Olsson* i Mora m. fl., hemställts, att riksdagen ville, med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition nr 125 gjorda hemställan men under avböjande av de förändrade riktlinjer för skolsparverksamhetens bedrivande, som av vederbörande departementschef uppdragits, uttala, att den lokala folkskolemyndigheten å vederbörande ort skall äga att för skolsparverksamhetens bedrivande fritt välja det organ, som befinner sig i varje särskilt fall mest ändamålsenligt.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina framställningar, får utskottet hänvisa till motionerna.

Av 1928 års riksdag medgavs (skrivelse nr 207), i anledning av Kungl. Maj:ts proposition i ämnet, nr 241, att generalpoststyrelsen för främjande av sparsamhet finge, intill ett belopp av 50,000 kronor och i övrigt i den omfattning, Kungl. Maj:t bestämde, av postmedel till skolungdom i riket utdela mindre penningbelopp, insatta å motböcker med postsparbanken, dock högst 2 kronor å varje bok. Riksdagen uttalade emellertid därvid bland annat följande:

Riksdagen funne de motionsvis framhållna synpunkterna värda allt beaktande. Redan generalpoststyrelsen hade emellertid uttalat, att, i den mån lokala sparbanker på tillfredsställande sätt sörjt för skolsparkasserörelsen på vissa orter, ingen anledning finnes för postsparbanken att jämväl där bedriva sådan verksamhet. Det vore också att märka, att det angivna maximumbeloppet, 50,000 kronor, beräknats med utgångspunkt från att utdelning av böcker skulle ske endast inom viss landsända eller vissa län, där det syntes särskilt angeläget att främja sparsamhetssträvandena. Riksdagen ville emellertid ytterligare framhålla vikten av att ifrågavarande nya verksamhetsgren icke av postsparbanken gäves en sådan inriktning eller finge så utveckla sig, att den kunde komma att leda till en olämplig konkurrens om det lokala sparkapitalet. En förutsättning för bifall till förslaget finge överhuvud anses vara, att konkurrens undvekes med sparbanker eller andra penninginrättningar, som dreve dylik skolparverksamhet.

I samband med nu förevarande proposition har *departementschefen* anfört följande:

»Den nu ifrågavarande formen av skolparverksamhet, utdelande av sparbanksböcker med därå insatta mindre grundbelopp, har redan tidigare tillämpats av ett flertal privata sparbanker i landets skilda delar. Då detta förfarande befunnits utgöra ett verksamt medel till främjande av sparsamhet bland skolungdomen, har det också vunnit allt vidare tillämpning. Det är därför endast naturligt, att ledningen för postsparbanken, vilken alltsedan bankens tillkomst nedlagt ett förtjänstfullt arbete på ungdomens fostran till sparsamhet, velat, till fullföljande av sina strävanden härutinnan, i sin verksamhet upptaga och utveckla jämväl denna propagandaform.

Genom nästlidet års riksdagsbeslut har också möjlighet beretts postsparbanken till åtgärd i sådan riktning. Riksdagens medgivande gavs under den förutsättningen, att verksamheten från postsparbankens sida icke finge erhalla karaktären av konkurrens med de privata penninginrättningarnas arbete på området, och detta villkor underströks sedermera av Kungl. Maj:t. Emellertid hava de av postsparbankens ledning för sparbanksböckernas utdelande vidtagna åtgärderna blivit föremål för erinringar från de privata sparbankernas sida.

Anmärkningarna synas i främsta rummet rikta sig däremot, att cirkulär med meddelande om den planerade utdelningen av postsparbanksböcker samt begäran om vissa uppgifter rörande redan bedriven skolparverksamhet utsänts till samtliga skoldistrikt i riket (utom Stockholm, Göteborg och Malmö) och alltså även till de distrikt, där liknande verksamhet redan igångsatts från enskilt håll. Även om det begagnade förfaringssättet icke i och för sig kan göras till föremål för erinran, torde dock visst fog finnas för den anmärkningen, att bland annat på grund av den använda formuleringen av frågeställningen ett uttömmande omdöme om de privata sparbankernas verksamhet uti ifrågavarande hänseende näppeligen på denna väg kunde väntas, och synes det hava bort ligga nära till hands att i stället söka i

första rummet genom sparbankernas organisation erhålla erforderliga uppgifter, helst samråd från detta håll erbjudits.

Av uppgifter, som jag låtit införskaffa rörande den sedermera verkställda utdelningen av postsparbanksböcker, framgår, att postsparbanksledningen icke — på sätt densamma i sin ursprungliga skrivelse synes hava närmast tänkt sig och riksdagen får anses hava förutsatt som villkor för sitt bifall till förslaget — begränsat verksamheten att tillsvidare avse viss landsända eller vissa län, där det av olika skäl syntes särskilt angeläget att främja sparsamhetssträvandena. Postsparbanksböcker hava nämligen utdelats i alla län utom ett — Örebro län — om än största anparten av böckerna tillkommit norrlandslänen. Även inom en på ifrågakommande område så väl tillgodosedd landsdel som Malmöhus län hava skolbarn erhållit sparböcker.

Då jag nu går att upptaga frågan om fortsatt medgivande till postsparbankens ifrågakommande verksamhet, vill jag förutskicka, att åtgärder för uppmuntrande av skolungdomens sparsamhet utöver dem, som redan från allmänt eller enskilt håll vidtagits, alltjämt äro önskvärda. Inom stora områden av landet — särskilt i rikets nordliga trakter — finnas för närvarande inga eller blott få privata penninginrättningar, och åtskilliga av de befintliga sparbankerna hava ännu icke gått in för skolsparrörelsen. Tillräckliga tillfällen finnas sålunda för postsparbanken att utan intrång på ortssparbankernas arbetsfält fortsätta denna samhällsgagnande verksamhet. Medgivas måste också, att postsparbanken icke minst med hänsyn till förmånen av talrika och även i de mest avlägsna bygder spridda tjänsteställen har stora förutsättningar att tjäna skolsparrörelsens syften. Postsparbanken synes därför böra sättas i tillfälle att även på det mera effektiva sätt, som utdelandet av postsparbanksböcker med insatta mindre belopp innebär, fullfölja sitt arbete i skolsparrörelsens tjänst. Därvid bör emellertid tillses, att detta arbete icke kommer att bedrivas på området för ortssparbankernas verksamhet. Man bör nämligen beakta olägenheten av det jämväl i riksdagens förut omförmälda skrivelse påpekade förhållandet, att postsparbankens ingripande i den lokala sparverksamheten har till följd, att sparkapital drages från orten och icke blir tillgängligt för de lokala kreditbehoven.

Att med ledning av föreliggande uppgifter rörande skolsparrörelsens verksamhet i detalj avgränsa de områden, där utdelning av postsparbanksböcker till skolungdom lämpligen bör ifrågakomma, torde näppeligen låta sig göra. Huvudregeln bör emellertid vara, att postsparbankens insats endast skall äga karaktären av komplement till ortssparbankernas arbete och ske allenast där, varest skolsparrörelsen eljest icke bliver i denna eller liknande form tillgodosedd. Ett ingripande från postsparbankens sida torde således böra begränsas till områden, vilka ej kunna betraktas såsom egentligt verksamhetsområde för en ortssparbank, som genom positiva åtgärder ådagalagt intresse för skolsparrörelsens främjande. I överensstämmelse härmed lär postsparbanken få träda tillbaka för sparbank, i den mån densamma inom sådant område ytterligare utvidgar sin verksamhet uti ifrågakommande avseende. Avgränsningen mellan de olika sparinrättningarnas verksamhetsområden synes böra ske efter i varje särskilt fall vidtagen undersökning och efter samråd mellan postsparbankens ledning och vederbörande sparbanksorganisation. Ett samarbete härutinnan borde vara så mycket lättare att åstadkomma, som det gäller en gemensam strävan för ett ur alla synpunkter behjärtansvärt syfte och — såsom även generalpoststyrelsen framhållit — från postsparbankens sida allenast är fråga om åtgärder till det allmännas och barnens bästa men icke gäller något postsparbankens konkurrentintresse. För

ett sådant samarbete synas mig de nu uppdragna riktlinjerna kunna utgöra en grundval.

Generalpoststyrelsens framställning om beredande av möjlighet att jämväl under innevarande år till skolungdom utdela postsparbanksböcker med därå insatta belopp till en sammanlagd summa av högst 50,000 kronor synes mig alltså böra vinna bifall. Däremot anser jag mig icke kunna förorda det av generalpoststyrelsen föreslagna bemyndigandet för Kungl. Maj:t att även för framtiden besluta rörande anslag för ändamålet, utan torde, därest ytterligare utdelning av postsparbanksböcker ifrågasättes, riksdagens medgivande böra åtminstone tillsvidare för varje gång inhämtas.»

Till Kungl. Maj:ts förevarande proposition hava av departementschefen knutits vissa direktiv rörande de former, vari postsparbankens skolsparkasse-rörelse enligt hans mening bör för framtiden bedrivas. Sålunda förutsättes bland annat att postsparbankens ifrågavarande verksamhet skulle »begränsas till områden, vilka ej kunna betraktas såsom egentligt verksamhetsområde för en ortssparbank, som genom positiva åtgärder ådagalagt intresse för skolsparrörelsens främjande». I den mån ortsbanken utvidgar sin ifrågavarande verksamhet skulle postsparbanken få träda tillbaka för denna.

Utskottet måste för sin del finna olämpligt att genom dylika snäva och mot postsparbanken ensidigt riktade direktiv kringskära en så allmängående och behjärtansvärd verksamhet som skolsparkasserörelsen. Det initiativ, som postsparbankens ledning i detta avseende tagit, torde tvärtom vara förtjänt av all uppmuntran från statsmakternas sida. Utskottet kan ej heller finna, att postsparbanksledningen frångått de allmänna riktlinjer, som vid sistlidne riksdag uppdrogos för ifrågavarande verksamhet.

I likhet med motionärerna håller utskottet före, att det bör ankomma på de lokala folkskolemyndigheterna att fritt välja det organ för skolparverksamheten, som med hänsyn till ortsförhållandena kan finnas mest ändamålsenligt.

Under återopande härav hemställer utskottet,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och de av herrar Björck m. fl. och herr Olsson i Mora m. fl. i ämnet väckta motionerna (I: 71 och 255 samt II: 212 och 393) må medgiva, att generalpoststyrelsen för främjande av sparsamhet må, intill ett belopp av 50,000 kronor, av postmedel till skolungdom i riket utdela mindre penningbelopp, insatta å motböcker med postsparbanken, dock högst två kronor å varje bok.

Stockholm den 26 april 1929.

På statsutskottets vägnar:
ANDERS ANDERSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 77.

Utskottets
yttrande.

Reservationer:

1) av herrar *Widell, Dahl, Svensson* i Kompersmåla, *Thelin, Nilsson* i Bonarp, *Olsson* i Blädinge, *Persson* i Fritorp och *Anderson* i Storegården, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»I fråga om de direktiv för postsparbankens verksamhet å förevarande område, vilka innefattas i departementschefens uttalande i ärendet, finner utskottet desamma utgöra ett fullföljande av de riktlinjer, som riksdagen 1928 angivit vid anvisande av medel för enahanda ändamål. Berörda riktlinjer torde alltjämt från riksdagens sida böra vidhållas.

Under återopande härav hemställer utskottet,

a) att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag och i anledning av de av herr Björck m. fl. och herr Olsson i Mora m. fl. i ämnet väckta motionerna (I: 71 och 255 samt II: 212 och 393) må medgiva, att generalpoststyrelsen för främjande av sparsamhet må, intill ett belopp av 50,000 kronor och i övrigt i den omfattning Kungl. Maj:t bestämmer, av postmedel till skolungdom i riket utdela mindre penningbelopp insatta å motböcker med postsparbanken, dock högst två kronor å varje bok;

b) att de av herr Björck m. fl. och herr Olsson i Mora m. fl. i ämnet väckta motionerna (I: 255 och II: 393), i vad de ej blivit här förut besvarade, ej måtte till någon riksdagens vidare åtgärd föranleda.»

2) av herr *Nilsson* i Gränebo.